

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
Academic Leadership of School Administrators
and the Development of Active Learning

กมลวรรณ แสนเสนาะ¹

รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์²

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s64561802004@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนพึงมีเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและบรรลุตามจุดมุ่งหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมาย ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ร่วมกันระดมความคิด แสดงความคิดเห็น และสะท้อนความคิดของตนเอง โดยที่ครูเป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยแนะนำ ให้ความรู้เพิ่มเติม ซึ่งการจัดการเรียนรู้นี้ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นวิธีการในการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนและส่งเสริมครูผู้สอนให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความเจริญทั้งทางสติปัญญา จิตใจและสังคม โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงการมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

Academic leadership is important and necessary for every school administrator to define the school's vision, especially in terms of academic working and the teachers for the learners' quality development. So that the learners have the quality in accordance with the educational standards of the school and achieve their goals, the school administrators should have the academic leadership for the curriculum development and learning management. Nowadays, the learning aims to provide learners with quality according to their goals by encouraging them to learn from practicing, sharing ideas and reflecting their own thoughts where the teacher is just a mentor to guide and give them some knowledge. This model of learning management is Active Learning, which is a method of learning management with the student-centered. The school administrators must support and encourage teachers to create

a learning management in the way of Active Learning so the learners can create their own explicit knowledge, having the intellectual, mental and social development. The school administrators have to show the academic leadership in encouraging teachers to create the quality learning management and develop learners to their extremely potential according to Active Learning model.

Keywords: Academic leadership, School Administrators, Active learning

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารทางการศึกษาที่เป็นผู้นำองค์กรในการวางระบบและโครงสร้างการบริหารงานต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเกิดประสิทธิผลด้านคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานของสถานศึกษาได้นั้น คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการชี้แนะและการบริหารบุคคลในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้เกิดกระทำหรือการจัดกิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จ ก่อให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแสดงบทบาทให้เห็นชัดเจน ในด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมในการใช้พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานด้านวิชาการ (กัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ, 2553 อ้างถึงใน จริยาภรณ์ พรหมมี, 2559)

งานด้านวิชาการที่สำคัญคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนและส่งเสริมครูผู้สอนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้แนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแลแนะนำทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 4) ซึ่งบทบาทของครูต้องปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับแนวทางหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้ผู้เรียนได้คิดและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ โดยผสมผสานเทคนิคการสอนที่หลากหลายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้จากห้องเรียนสู่การปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ (จิตณรงค์ เอี่ยมสำอาง.2558อ้างถึงใน สำนักงานศึกษาธิการภาค 3,2563) และให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติในระหว่างการเรียนการสอน เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม (Bonwell. 2003 อ้างถึงใน อนุชา สมานมิตร, 2561)

เนื้อหา

ภาวะผู้นำทางวิชาการ

1. ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

คาร์เตอร์ และคลอซ (1998, หน้า 40 อ้างถึงใน กันยารัตน์ ศรีเนตร.2559, หน้า 33) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารในลักษณะดังกล่าวจะต้องยึดถือเอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาและเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

สิร์รานี วสุภัทร (2551, หน้า 29 อ้างถึงใน พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ.2560, หน้า 24) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจ หรือชี้แนะแนวทางให้กับบุคลากรในสถานศึกษา หรือผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและเห็นความสำคัญในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้งานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

กัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ (2553, หน้า 18 อ้างถึงใน จริยาภรณ์ พรหมมิ.2559, หน้า 29) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้ที่มีความสามารถในการชี้นำและการบริหารบุคคลในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้เกิดกระทำหรือการจัดกิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จ ก่อให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแสดงบทบาทอย่างชัดเจน ในด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมในการใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานด้านวิชาการ

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างบทบาทในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญของงานด้านวิชาการ การปรับปรุง พัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. บทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

เดวิส และโทมัส (Davis & Thomas, 1989 อ้างถึงใน กันยารัตน์ ศรีเนตร.2559, หน้า36) กล่าวว่า บทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ หน้าที่ของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการมี 8 ประการ คือ

- 1) การยึดหน้าที่ในการปรับปรุงงานวิชาการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น
- 2) ความกระตือรือร้นและตระหนักในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงงานด้านวิชาการ
- 3) การติดตามแรงจูงใจให้แก่คณะครูและนักเรียนที่ทำงานด้านวิชาการ
- 4) การติดตามผลของความก้าวหน้าด้านวิชาการ
- 5) การสรรหาคัดเลือกบุคลากรและวัสดุที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
- 6) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศทางด้านวิชาการ
- 7) การนิเทศติดตามการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนของครู
- 8) การสังเกตเทคนิคและวิธีการสอนของครู

ธ สุนทรายุทธ (2551, หน้า 59 อ้างถึงใน สมโชค มีเสียง.2559, หน้า 36) กล่าวว่า บทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการต้องส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุผลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยการสำรวจข้อมูลบุคลากรในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ มอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการทำงานโดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ประชุมปรึกษาคณะครูในโรงเรียนตามโอกาส ส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน และส่งเสริมการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม

สรุปได้ว่าบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การวางกลยุทธ์ในการปรับปรุงและพัฒนาด้านงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ มีการติดตามการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงงานด้านวิชาการและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ

Hallinger and Muihy (1985, หน้า 221-224 อ้างถึงใน จริยาภรณ์ พรหมมิ.2559, หน้า33) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการมีดังนี้ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมาย และด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านการนิเทศ และประเมินผลด้านการสอน ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร และด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 3) การสร้างเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และด้านการจัดให้มีส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

Van Deventer and Kruger (2003 อ้างถึงใน มานพ สมอินเอก.2560, หน้า 46) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการมี 5 ประการที่เกี่ยวข้องกับภาระงานของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ดังนี้ 1) กำหนดพันธกิจของโรงเรียน 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำในการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษาเพื่อมุ่งผลสำเร็จของงาน การบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมด้านการจัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้มีความสำคัญกับการนิเทศติดตามการจัดการเรียนสอน และการวัดและการประเมินผลผู้เรียน

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สมชาย สุนทรโลหะนกุล (2559, หน้า 2) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก คือ การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ มีทักษะทางกระบวนการคิด และเทคนิควิธีที่จะใช้ปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง สามารถพูดคุย สื่อสาร อภิปราย แสดงความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอนได้ ผู้เรียนจัดระบบความคิด สร้างกระบวนการแก้ปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี (2562, หน้า 4) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และถามอภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

สรุปได้ว่าการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ ทั้งทางกระบวนการคิดขั้นสูง ด้วยกระบวนการคิดแบบวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีการลงมือปฏิบัติ ใช้ทักษะในการแก้ปัญหา และเกิดทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิต

2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี (2562, หน้า 4) กล่าวว่า แนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแลแนะนำทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง ใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563, หน้า 18) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวคิดหรือมโนทัศน์สำคัญเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผู้เรียนมิได้เป็นผู้รับความรู้หรือข้อมูลจากผู้อื่นถ่ายทอดมาให้เท่านั้น ผู้เรียนจะต้องเป็นฝ่ายรุก คือ มีความตื่นตัวที่จะต้องศึกษาจัดกระทำ ข้อมูล และสร้างความเข้าใจในข้อมูล หรือความรู้นั้น ๆ ให้แก่ตนเองเพื่อทำให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง อันจะส่งผลให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งในกระบวนการสร้างความเข้าใจให้แก่ตนเองจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (active learning) ทั้งทางกาย (physically active) สติปัญญา (intellectually active) สังคม (socially active) และอารมณ์ (emotionally active)

สรุปได้ว่าการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนเป็นเพียงพี่เลี้ยงที่คอยอำนวยความสะดวก ใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลายส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด เกิดการตื่นตัวทั้งทางกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ และมีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3. ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี (2562, หน้า 4) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและการกระทำของผู้เรียนการมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงและใช้วิจารณญาณในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น มุ่งสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้กำกับทิศทางการเรียนรู้ค้นหาวิธีการเรียนรู้ของตนเอง สู่การเป็นผู้รู้คิด รู้

ตัดสินใจด้วยตนเอง สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม การเรียนรู้เชิงรุกทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน มีแรงจูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวย ผ่านการใช้กิจกรรมอย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เกิดความรับผิดชอบและทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) สอดรับกับแนวคิดทฤษฎีปัญญา (Multiple Intelligence) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของตัวเอง ส่วนครูผู้สอนต้องมีความตระหนักที่จะปรับเปลี่ยนบทบาท แสวงหาวิธีการ กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

สรุปได้ว่าความสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดและการลงมือปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดของตนเอง ให้เกิดทักษะกระบวนการคิดอย่างวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ แก้ปัญหา ประเมินคุณค่า ตัดสินใจ และสร้างสรรค์ได้ มุ่งสร้างกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียน ที่มีความถนัดและความสนใจของผู้เรียนที่ต่างกัน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ

4. บทบาทของครูในการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, หน้า 26) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวทาง Active Learning ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และเน้นการนำไปประยุกต์ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

- 1) สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
- 2) ลดบทบาทการสอน และการให้ความรู้โดยตรง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นพลวัต (มีการเคลื่อนไหว/การขับเคลื่อน) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความสำเร็จในการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ โดยเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ
- 4) จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน รวมถึงเนื้อหาและกิจกรรม
- 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำท่าย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากวิธีการสอนที่หลากหลาย
- 6) เปิดใจกว้างยอมรับในความสามารถ การแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน
- 7) ผู้สอนควรรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลรู้ถึงความถนัดที่แตกต่างกัน และความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
- 8) ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศในการเรียน ให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบและมีความสุขในการเรียนรู้

สรุปได้ว่าบทบาทของครูผู้สอนของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผู้สอนต้องปรับบทบาทหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือโค้ชที่คอยแนะนำและให้ความรู้เพิ่มเติมกับผู้เรียน แสวงเทคนิค วิธีการสอนที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

เพื่อให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เปิดโอกาสในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนกล้าคิด กล้าตอบ กล้าแสดงความคิดเห็น และมีความสุขในการเรียนรู้

สรุป/อภิปราย

คุณภาพผู้เรียนถือเป็นเป้าหมายสำคัญของงานด้านวิชาการที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ โดยการที่คุณภาพผู้เรียนจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ทั้งเรื่องการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะด้านครูผู้สอนที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้อง สนับสนุนและส่งเสริม ให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติจริง เน้นทักษะที่จำเป็นและสำคัญ ทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะ วิชาชีพที่ถือว่าเป็นสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วย ตนเองได้ เกิดกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสิน ประเมิน และสร้างสรรค์ได้ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องลดบทบาทของตนเองมาเป็นเพียงพี่เลี้ยงที่คอยแนะนำให้ความรู้เพิ่มเติมกับผู้เรียน และ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้จะประสบความสำเร็จและส่งผลต่อคุณภาพ ตรงตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนครูผู้สอนอย่างเต็มที่ในการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และให้ผู้เรียนมีการ พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดไว้ คือ คุณภาพของผู้เรียนตาม มาตรฐานของสถานศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักและหัวใจสำคัญของงานด้านวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน ศรีเนตร.(2559).ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1.วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จรรย์ภรณ์ พรหมมี.(2559).ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3.วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ.(2560).ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหาร งานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มานพ สมอินเอก.(2560).บทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูใน วิทยาลัย สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมชาย สุนทรโลหะนะกุล.(2559).การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning).สารแพทยศาสตร์ศึกษา มอ. 2(1), 2

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4
“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

- สมโชค มีเสียง.(2559).ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน
ราชประชานุเคราะห์สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2542).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.กรุงเทพฯ:
บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. ม.ป.พ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2563).การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. นนทบุรี: เซ็นจูรี่
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 3.(2563). รายงานการวิจัยสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active
Learning) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 3. ราชบุรี:
สำนักงานศึกษาธิการภาค 3
- อนุชา สมานมิตร.(2561).การพัฒนารูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทางการจัดการ
การศึกษาแบบ Active Learning สำหรับการศึกษาภาคบังคับโดยการมีส่วนร่วมของครูใน
จังหวัดราชบุรี. การวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง